

Razlike u osjetljivosti na nepravdu i stavovima prema homoseksualnim osobama s obzirom na prehrambene navike i spol

Mijatović, Anamaria

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:480640>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-09**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju
Sveučilišni jednopredmetni preddiplomski studij psihologije

Anamaria Mijatović

**Razlike u osjetljivosti na nepravdu i stavovima
prema homoseksualnim osobama s obzirom na
prehrambene navike i spol**

Završni rad

Zadar, 2020.

Sveučilište u Zadru

Odjel za psihologiju
Sveučilišni jednopredmetni preddiplomski studij psihologije

Razlike u osjetljivosti na nepravdu i stavovima prema homoseksualnim osobama s obzirom na
prehrambene navike i spol

Završni rad

Student/ica:

Anamaria Mijatović

Mentor/ica:

dr. sc. Marina Vidaković

Zadar, 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Anamaria Mijatović**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Razlike u osjetljivosti na nepravdu i stavovima prema homoseksualnim osobama s obzirom na prehrambene navike i spol** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 7. listopada 2020.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	1
SUMMARY.....	2
1. UVOD.....	3
1.1. OSJETLJIVOST NA NEPRAVDU.....	3
1.1.1. Demografske razlike u osjetljivosti na nepravdu.....	4
1.1.2. Povezanost osjetljivosti na nepravdu s drugim konstruktima.....	4
1.2. HOMOSEKSUALNOST.....	5
1.2.1. Stav prema osobama homoseksualne orijentacije.....	5
1.2.2. Razlike u stavovima prema homoseksualnim osobama s obzirom na spol....	7
1.3. VEGETARIJANSTVO.....	7
1.3.1. Povezanost prehrambenih navika s drugim konstruktima.....	8
2. CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE.....	9
3. METODA.....	10
3.1. Sudionici.....	10
3.2. Mjerni instrumenti.....	10
3.2.1. Skala osjetljivosti na nepravdu (SON; Čubela Adorić i Jurkin, 2008).....	10
3.2.2. Skala stavova prema homoseksualnim osobama (ATLG; Herek, 1988).....	11
3.3. Postupak.....	11
4. REZULTATI.....	12
5. RASPRAVA.....	18
6. ZAKLJUČCI.....	20
7.LITERATURA.....	21

Razlike u osjetljivosti na nepravdu i stavovima prema homoseksualnim osobama s obzirom na prehrambene navike i spol

SAŽETAK

Doživljaj nepravde bazira se na procjeni osobe da je u određenoj situaciji prekršeno načelo pravednosti, što je rezultiralo time da ta osoba ili pak netko drugi bude uskraćen onoga što zaslužuje. Reakcije na nepravdu između ostalog ovise i o karakteristikama samog događaja, ali i o nekim osobnim karakteristikama kao što je osjetljivost na nepravdu (Ćubela Adorić i Jurkin, 2008). Seksualna orijentacija je komponenta identiteta koja uključuje seksualnu i emocionalnu privlačnost prema drugoj osobi i ponašanje koje može rezultirati iz te privlačnosti (APA, 2015). Stav pojedinca prema drugim osobama ili grupama jedan je od glavnih prediktora ponašanja te osobe prema njima. Cilj provedenog istraživanja bio je ispitati razlike u osjetljivosti na nepravdu i stavovima prema homoseksualnim osobama s obzirom na prehrambene navike sudionika te njihov spol. Za ispitivanje osjetljivosti na nepravdu korištena je *Skala osjetljivosti na nepravdu* (Ćubela Adorić i Jurkin, 2008), a za ispitivanje stavova prema homoseksualnim osobama korištena je *Skala stavova prema homoseksualnim osobama* (Herek, 1988). U istraživanju je sudjelovalo 47 studenata i 110 studentica (N=157). Utvrđena je statistički značajna razlika u osjetljivosti na nepravdu s obzirom na spol - žene su osjetljivije na nepravdu u odnosu na muškarce, no nije utvrđena razlika s obzirom na prehrambene navike. Utvrđena je statistički značajna razlika u stavu prema homoseksualnim osobama s obzirom na prehrambene navike i s obzirom na spol. Vegetarijanci imaju pozitivniji stav prema homoseksualnim osobama u odnosu na svejede, dok žene imaju pozitivniji stav prema homoseksualnim osobama u odnosu na muškarce.

Ključne riječi: osjetljivost na nepravdu, stavovi prema homoseksualnim osobama, spolne razlike, vegetarijanci

SUMMARY

The feeling of injustice is based on a person's evaluation that in a certain situation a principle of justice has been broken, which results in that person or someone else being denied something they deserve. Reactions to injustice, among other things, depend on the characteristics of the event, but also on some personal characteristics like injustice sensitivity (Ćubela Adorić i Jurkin, 2008). Sexual orientation is an identity component which includes both sexual attraction and emotional attraction towards another person, as well as the behaviour which might result from it (APA, 2015). Individual's attitude towards different groups or people can be considered one of the main predictors of that individual's behaviour towards them. The goal of this research was to examine the sex and diet differences in injustice sensitivity and attitudes toward homosexual persons. To examine the injustice sensitivity the *Justice Sensitivity Scale* was used (Ćubela Adorić i Jurkin, 2008), while to examine attitudes towards homosexual persons the *Attitudes Towards Lesbians and Gay Men* scale was used (Herek, 1988). There were 47 male and 110 female college students participating in the study (N=157). A statistically significant difference was found in injustice sensitivity when it comes to sex differences – women are more sensitive than men, but there was no significant difference when it comes to the dietary habits. A statistically significant difference was found in attitudes towards homosexual persons when it comes to both sex differences and diet differences. Vegetarians have a more positive attitude towards homosexual persons compared to omnivores, while women have a more positive attitude towards homosexual persons compared to men.

Keywords: injustice sensitivity, attitudes toward homosexual persons, sex differences, vegetarians

1. UVOD

1.1. OSJETLJIVOST NA NEPRAVDU

Doživljaj nepravde bazira se na procjeni osobe da je u određenoj situaciji prekršeno načelo pravednosti, što je rezultiralo time da ta osoba ili pak netko drugi bude uskraćen onoga na što ima pravo tj. što zaslužuje. Kakva će reakcija osobe biti na doživljenu nepravdu između ostalog ovisi i o njihovoj subjektivnoj procjeni situacije. Istraživače u ovom području zanimalo je koje to individualne značajke mogu biti odrednice reakcija na percipiranu nepravdu. Osobne razlike u reakciji na percipiranu nepravdu mogu se opisati kroz vjerovanje o pravednosti svijeta, kroz koliko važnosti osoba pripisuje pravdi kao vrijednosti, ali i kroz razlike u osjetljivosti na nepravdu (Ćubela Adorić i Jurkin, 2008).

Prvotna istraživanja osjetljivosti na nepravdu su se bavila samo osjetljivosti iz perspektive žrtve, međutim slučajevi nepravednosti uobičajeno uključuju više perspektiva. U mnogim slučajevima postoji i druga osoba koja na neki način profitira od nastale nepravde, bilo pasivno ili aktivno. Također nepravda je često primijećena od strane promatrača koji nisu direktno uključeni u tu nepravednu situaciju (Schmitt i sur, 2010). S obzirom na ove tri moguće perspektive na nepravednu situaciju, Schmitt i suradnici (2005) su razvili tri skale koje su mjerile osjetljivost na nepravdu iz perspektive žrtve, osjetljivost iz perspektive promatrača i osjetljivost iz perspektive profitera. Korelacije između ove tri skale su bile dovoljno visoke da se zaključi da kao zajednički element posjeduju brigu za pravdu. Međutim, između osjetljivost iz perspektive promatrača i osjetljivost iz perspektive profitera postoji veća povezanost, nego između navedenih skala i osjetljivosti iz perspektive žrtve.

U svrhu razumijevanja razlika u povezanosti između ovih skala, Schmitt i suradnici (2005) su proveli istraživanje gdje su ispitali korelacije između tri skale različitih perspektiva osjetljivosti na nepravdu i socijalno poželjnih karakteristika (empatije, socijalne odgovornosti i preuzimanja uloge), te također i socijalno nepoželjnih karakteristika (makijavelizma, paranoje, nepovjerenja, ljubomore, sumnjičavosti i osvete). Pokazalo se da osjetljivost iz perspektive žrtve pozitivno korelira sa socijalno nepoželjnim karakteristikama, te nema povezanosti sa socijalno poželjnim karakteristikama. Suprotno tome dobiveno je da osjetljivosti iz perspektive promatrača i profitera pozitivno koreliraju sa socijalno poželjnim karakteristikama, a ne postoji povezanost između njih i socijalno nepoželjnih karakteristika. Ovakvi rezultati korelacija sugeriraju da osjetljivost iz perspektive promatrača i osjetljivost iz perspektive profitera prikazuju stvarnu brigu za pravednost za ljude oko sebe, dok

osjetljivost iz perspektive žrtve sadrži dodatni element, strah od iskorištavanja od strane drugih, i stoga prikazuje brigu za pravednost za sebe kao osobu. Ova interpretacija je potvrđena u istraživanjima koja su pokazala da osjetljivost iz perspektive profitera predviđa suosjećajno postupanje prema skupinama u nepovoljnom položaju, dok osjetljivost iz perspektive žrtve predviđa poricanje odgovornosti za takve skupine, te također vjerojatnost za nemoralno ponašanje ako se ono percipira kao primamljivo (Gollwitzer i sur., 2005).

1.1.1. Demografske razlike u osjetljivosti na nepravdu

Istraživanje Schmitta i suradnika (2010) ispitalo je razlike u osjetljivosti na nepravdu uzimajući u obzir neke sociodemografske karakteristike. Rezultati navedenog istraživanja pokazali su postojanje razlike u osjetljivosti na nepravdu s obzirom na spol – žene su osjetljivije na nepravdu od muškaraca. Također su utvrdili da osjetljivost na nepravdu ovisi i o dobi. Osjetljivost iz perspektive žrtve se smanjuje s dobi, no za osjetljivost iz druge dvije perspektive ne postoji takav trend. Međutim pri provjeri razlika među skupinama različite dobi (u rasponu od 14 do 93 godina), najmlađa grupa ispitanika (adolescenti) se značajno razlikovala od svih starijih grupa što se tiče osjetljivosti iz perspektive profitera. Adolescenti su znatno manje osjetljivi na nepravdu iz perspektive profitera nego odrasli. Razlika s obzirom na zaposlenost je zamijećena samo u osjetljivosti iz perspektive žrtve. Nezaposleni ispitanici su osjetljiviji na nepravdu iz perspektive žrtve u odnosu na zaposlene ispitanike. Što se tiče bračnog statusa, samci su značajno osjetljiviji na nepravdu iz perspektive žrtve u odnosu na oženjene, razvedene ili udovce.

1.1.2. Povezanost osjetljivosti na nepravdu s drugim konstruktima

Određene crte ličnosti iz pet-faktorskog modela značajno koreliraju sa određenim subskalama osjetljivosti na nepravdu. Otvorenost korelira sa osjetljivosti iz perspektive promatrača, dok ugodnost korelira sa osjetljivosti iz perspektive profitera. Neuroticizam je pak povezan sa osjetljivosti na nepravdu iz perspektive žrtve (Schmitt i sur., 2005).

Korelacije subskala osjetljivosti na nepravdu s drugim konstruktima koji se tiču pravde nisu visoke. Zapravo, jedino su za osjetljivost iz perspektive žrtve utvrđene značajne povezanosti, i to takve koje pokazuju istaknutije vjerovanje u nepravdu svijeta osoba koje su osjetljivije na nepravdu iz perspektive žrtve (Schmitt i sur., 2005).

1.2. HOMOSEKSUALNOST

Seksualna orijentacija je komponenta identiteta koja uključuje seksualnu i emocionalnu privlačnost prema drugoj osobi i ponašanje koje može rezultirati iz te privlačnosti. Kategorije seksualne orijentacije su tipično uključivale privlačnost prema osobama vlastitog spola (homoseksualnost), privlačnost prema osobama suprotnog spola (heteroseksualnost) i privlačnost prema osobama oba spola (biseksualnost). Neki ljudi se identificiraju kao panseksualci ili queer, što znači da oni definiraju svoju seksualnu orijentaciju izvan okvira binarne podjele na „muškarce“ i „žene“. Iako se ovo kategorije i dalje koriste, istraživanja su sugerirala da se seksualna orijentacija ne pojavljuje uvijek u lako definiranim kategorijama već na kontinuumu (APA, 2015).

1.2.1. Stav prema osobama homoseksualne orijentacije

Stav pojedinca prema drugim osobama ili grupama jedan je od glavnih prediktora ponašanja te osobe prema njima. Analize rezultata u proteklih dvadeset godina pokazuju da stavovi prema homoseksualnim muškarcima i ženama postaju sve manje i manje negativni u mnogim zapadnim zemljama. Međutim, nejasno je ima li taj trend polazište u stvarnim promjenama spontanijih stavova ili u rastućoj svjesnosti ljudi da imati negativne stavove prema manjinama nije „politički korektno“ (Steffens, 2005). Upravo iz ovoga razloga je Steffens (2005) provela istraživanje eksplicitnih i implicitnih stavova prema osobama homoseksualne orijentacije među populacijom njemačkih studenata. U navedenom istraživanju se pokazalo da su eksplicitni stavovi studenata iskrivljeni u pozitivnom smjeru, ali unatoč tome je bilo jasno da muški ispitanici imaju manje pozitivne stavove od ženskih ispitanika. Što se tiče implicitnih stavova, muški ispitanici su preferirali heteroseksualne osobe u odnosu na muške i ženske homoseksualne osobe. Dok kod ženskih ispitanika nije postojala preferencija heteroseksualnih osoba u odnosu na ženske homoseksualne osobe. Smith i suradnici (2009) proučavali su efekt kontakta na predrasude prema homoseksualnim osobama. U njihovom istraživanju je dokazana negativna povezanost između kontakta i predrasuda. Od šest moderatora koje su testirali (tip skale predrasuda korišten, korelacijsko istraživanje nasuprot eksperimentalnom, stavovi prema homoseksualnim ženama nasuprot stavova prema homoseksualnim muškarcima, godina publikacije, kvaliteta istraživanja i mjesto provođenja istraživanja), tri su značajno moderirala povezanost između kontakta i predrasuda prema homoseksualnim osobama: tip skale koji je korišten u istraživanju, da li

su ispitivani stavovi prema homoseksualnim ženama ili muškarcima i gdje je provođeno istraživanje.

Mnoga istraživanja bavila su se ispitivanjem koje sve varijable su povezane sa stavovima prema homoseksualnim osobama. Religioznost je dobro istražena u ovom kontekstu, a Whitley (2009) je napravio meta analizu tih istraživanja u kojoj je podijelio religioznost na sedam različitih tipova: fundamentalizam, frekvenciju prisustvovanja, kršćansku ortodoksnost, samoprocjenu religioznosti, orijentaciju na potragu, intrinzičnu orijentaciju i ekstrinzičnu orijentaciju. Svi tipovi religioznosti osim orijentacije na potragu i ekstrinzične orijentacije su imali barem malu negativnu povezanost sa stavovima prema homoseksualnim osobama, što ukazuje na to da je veća religioznost povezana sa negativnim stavovima prema homoseksualnim osobama. Veća orijentacija na potragu je bila povezana sa pozitivnim stavovima prema homoseksualnim osobama, dok ekstrinzična orijentacija nije imala značajnu povezanost sa tim stavovima.

Obrazovaniji pojedinci su tolerantniji prema osobama koje su drugačije, a to se odnosi i na osobe homoseksualne orijentacije. U istraživanju na studentima se pokazalo da su studenti viših godina imali pozitivnije stavove od studenata nižih godina (Lambert i sur., 2006). Longin (2014) je potvrdila važnost studijskog usmjerenja kod studenata. Studenti društvenog usmjerenja u njenom istraživanju su imali manje negativne stavove od studenata prirodnih znanosti prema homoseksualnim osobama. Donaldson i suradnici (2016) su pak dokazali da je socijalni konzervatizam negativno povezan sa stavovima prema homoseksualnim osobama. Francis i suradnici (2018) su u svom istraživanju na studentima medicine zaključili da empatičnije osobe su tolerantnije prema homoseksualnim osobama. U Whitleyjevom istraživanju povezanosti između različitih varijabli rodni uloga i stavova prema homoseksualnosti (2001) pokazalo se da podržavanje vjerovanja u tradicionalne rodne uloge, moderni seksizam i hipermaskulinitet su bili povezani sa stavovima prema homoseksualnosti. Najboljim prediktorima stavova pokazali su se spol sudionika, podržavanje normi muške uloge, stavovi prema ženama, dobroćudan seksizam i moderan seksizam, a najboljim prediktorima negativnog ponašanja prema homoseksualnim osobama pokazali su se sudionikov spol, povećana orijentacija na rodne uloge, stavovi prema ženama i moderni seksizam.

1.2.2. Razlike u stavovima prema homoseksualnim osobama s obzirom na spol

Herek (1988) je u svom istraživanju zaključio da muškarci imaju općenito negativniji stav prema homoseksualnim osobama, s tim da imaju negativniji stav prema homoseksualnim muškarcima nego ženama, dok žene imaju jednako negativan tj. pozitivan stav i prema homoseksualnim muškarcima i ženama. Parmač (2005) je ove rezultate potvrdila u svom istraživanju na hrvatskim studentima. Herekovo (1988) objašnjenje za negativniji stav muškaraca prema muškim homoseksualnim osobama temelji se na tome da mnogi muškarci imaju potrebu potvrditi svoj maskulinitet, te zato odbijaju muškarce koji krše heteroseksualne norme. Zbog negativnog stava njihove prilike za kontakt sa homoseksualnim muškarcima i moguću promjenu mišljenja su ograničene. Nadalje, on smatra da žene ne gledaju na homoseksualne osobe kao na prijetnju svom identitetu, stoga njihova netolerantnost proizlazi iz ideologije (religioznosti, tradicijskih uvjerenja, itd.). Iz toga razloga one imaju jednako pozitivne tj. negativne stavove prema muškim i ženskim homoseksualnim osobama.

1.3. VEGETARIJANSTVO

Vegetarijanstvo je generički izraz koji obuhvaća mnoštvo prehrambenih navika koje uključuju izbjegavanje konzumiranja mesa. Dok svejedi konzumiraju sve vrste životinjskih proizvoda, pravi vegetarijanci se definiraju kao oni koji ne jedu nikakvo meso ili ribu. Vegetarijance je moguće dalje klasificirati s obzirom na uključivanje jaja (ovo-vegetarijanci), mliječnih proizvoda (lacto-vegetarijanci), ribe (pesco-vegetarijanci), peradi (pollo-vegetarijanci) ili kombinacije ovih namirnica u svoju prehranu. Naposljetku, vegani su oni koji se suzdržavaju od konzumiranja bilo kakvih životinjskih proizvoda, uključujući meso, ribu, mliječne proizvode, jaja i ostale namirnice životinjskog podrijetla. Osoba može prihvatiti vegetarijansku prehranu iz mnoštva razloga, koji mogu biti etički, moralni, religiozni, ekološki, zdravstveni ili zabrinutost za dobrobit životinja (Paslakis i sur., 2020). Većina nedavnih istraživanja pokazuju da je najčešća motivacija za prelazak na vegetarijanstvo iz etičkih razloga, a zatim iz zdravstvenih razloga (Hoffman i sur., 2013).

1.3.1. Povezanost prehrabnenih navika s drugim konstruktima

Meta-analiza koja je uključivala 80 istraživanja je dokazala da postoji povezanost između vegetarijanske prehrane i nižeg rizika obolijevanja od dijabetesa tipa 2, kardiovaskularnih bolesti, a također i pretilosti te određenih vrsta karcinoma (McEvoy i sur., 2012). Vegetarijanstvo je također povezano sa smanjenim rizikom obolijevanja od hipertenzije, divertikularne bolesti i degenerativnog artritisa (Appleby i Key, 2015; Melina i sur. 2016). Nadalje, konzumiranje vegetarijanske i veganske prehrane je često povezano s drugim zdravstvenim ponašanjem kao što je redovita fizička aktivnost i ne pušenje (Cramer i sur., 2017).

Ženski spol, mlađa dob, niži BMI (indeks tjelesne mase), viši rezultati na mjerama depresije i veća psihopatologija vezana uz poremećaje u prehranu je povezana uz vegetarijansku/vegansku prehranu. Što se tiče spola, postoji opširna literatura o povezanosti mesa i maskuliniteta koja pokazuje da muškarci smatraju meso esencijalnim dijelom zdrave prehrane, tako da nije iznenađujuće što je veći broj žena s vegetarijanskom prehranom. Također postoji povezanost između višeg obrazovanja i manje konzumacije mesa. Iako neka istraživanja pokazuju bolje mentalno stanje vegetarijanaca nego svejeda, nedavna istraživanja pokazuju suprotno, tj. veći rizik i više psiholoških simptoma povezanih uz depresiju kod vegetarijanaca. Uz to pokazalo se da postoji povezanost između odabira vegetarijanske prehrane i simptoma poremećaja u prehrani. Ovo moguće reprezentira ortoreksično ponašanje sa fiksacijom na zdravu prehranu (Paslakis i sur., 2020).

Svejedi iskazuju više negativnih predrasuda prema muškarcima vegetarijancima nego prema ženama vegetarijancima (MacInnis i Hodson, 2017). Stoga ne čudi da muškarci izvješćuju o većoj negativnosti od strane njihove obitelji i generalno češćem izrugivanju zbog činjenice da su postali vegetarijanci nego što to izvješćuju žene (Torti, 2017). Nadalje, muškarci imaju negativnije stavove od žena prema muškarcima vegetarijancima (MacInnis i Hodson, 2017) i izvješćuju da im više smetaju vegetarijanci te da ih više odbija ideja veze sa osobom koja je vegetarijanac (Ruby i sur., 2016). Vegetarijanci su više otvoreni prema novim iskustvima nego svejedi (Pfeiler i Egloff, 2018), međutim, ne postoji razlika u otvorenosti prema novim iskustvima između svejeda koji su voljni i koji nisu voljni postati vegetarijancima (Rosenfeld, 2018).

U usporedbi sa konzervativnim osobama, liberalne osobe smatraju vegetarijanstvo pozitivnijim (Črnič, 2013). Svejedi pokazuju više rezultate na mjerama orijentacije na socijalnu dominaciju, desne autoritarnosti, i konzervatizma u usporedbi sa vegetarijancima

(Pfeiler i Egloff, 2018). Veća konzervativnost predviđa i veću vjerojatnost povratka jedenju mesa nakon što je osoba prešla na vegetarijansku prehranu. Taj efekt je većinom objašnjen manjim osjećajem socijalne podrške i manjom motivacijom baziranoj na socijalnoj pravdi (npr. brige o životinjama, okolišu itd.) pri prelasku na vegetarijansku prehranu kod konzervativnih pojedinaca (Hodson i Earle, 2018). Nadalje, konzervativne osobe također pokazuju negativnije stavove prema vegetarijancima (MacInnis i Hodson, 2017). Kada je riječ o empatiji, vegetarijanci su se pokazali empatičniji prema životinjama, više vjeruju u takozvani „životinjski um“ (pridaju im više kognitivnih i emocionalnih kapaciteta) te iskazuju snažnije osjećaje prema životinjama u odnosu na svejede. Međutim, kad se radi o empatiji orijentiranoj na ljude, nema razlike između vegetarijanaca i svejeda (Petričić, 2018).

2. CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati razlike u osjetljivosti na nepravdu i stavovima prema homoseksualnim osobama s obzirom na prehrambene navike i spol.

1. Ispitati postoji li razlika u osjetljivosti na nepravdu s obzirom na prehrambene navike i spol.

H1a) S obzirom da konzervativnije osobe manje brinu za socijalnu nepravdu (Sterling i sur., 2019), a vegetarijanci su manje konzervativni u usporedbi sa svejedima (Pfeiler i Egloff, 2018), može se pretpostaviti da će vegetarijanci biti osjetljiviji na nepravdu od svejeda.

H1b) S obzirom na rezultate dosadašnjih istraživanja (Schmitt i sur, 2010), može se očekivati da će žene biti osjetljivije na nepravdu od muškaraca.

2. Ispitati postoji li razlika u stavu prema homoseksualnim osobama s obzirom na prehrambene navike i spol.

H2a) S obzirom da su istraživanja pokazala da politički konzervativne osobe iskazuju više predrasuda prema homoseksualnim osobama u odnosu na manje konzervativne osobe (Pavlov, 2018), a vegetarijanci su manje konzervativni u odnosu na svejede (Pfeiler i Egloff, 2018), može se pretpostaviti da će vegetarijanci imati pozitivnije stavove prema homoseksualnim osobama u odnosu na svejede.

H2b) S obzirom na rezultate dosadašnjih istraživanja (Herek, 1988; Parmač, 2005) očekuje se da će muškarci imati općenito negativniji stav prema homoseksualnim osobama, s tim da će imati negativniji stav prema homoseksualnim muškarcima nego ženama, dok će žene imati jednako negativan tj. pozitivan stav i prema homoseksualnim muškarcima i ženama.

3. METODA

3.1. Sudionici

U ovom istraživanju sudjelovalo je 157 studenata hrvatskih sveučilišta u dobi od 18 do 34 godine, a prosječne dobi 22.19 ($M=22.19$, $SD=2.74$). Od njih je 110 (70.1%) bilo žena, a 47 (29.9%) muškaraca. Sudionici su bili studenti svih godina, s tim da je najviše studenata bilo sa 3. godine preddiplomskog studija (28.03%), zatim s 1. godine preddiplomskog studija (21.02%), potom su slijedili studenti s 2. godine diplomskog studija (19.75%), a nakon toga s 2. godine preddiplomskog studija (17.83%), te na posljertku s 1. godine diplomskog studija (13.38%). Sudionici su bili studenti sa svih studijskih smjerova, ali prevladavali su studenti društvenih (36.3%) i humanističkih (29.9%) znanosti. Što se tiče prehrambenih navika, 127 sudionika (80.9%) su svejedi, 26 sudionika (16.6%) su vegetarijanci (uključujući i pesketarijance), a 4 sudionika (2.5%) su vegani. U ovom istraživanju vegetarijanci i vegani pripadaju jednoj skupini (osobe koje ne jedu meso), te će se nadalje u istraživanju nazivati zajedničkim nazivom vegetarijanci.

3.2. Mjerni instrumenti

U istraživanju su osim upitnika općih sociodemografskih karakteristika korišteni sljedeći mjerni instrumenti: skala osjetljivosti na nepravdu i skala stavova prema homoseksualnim osobama.

3.2.1. Skala osjetljivosti na nepravdu (SON; Ćubela Adorić i Jurkin, 2008)

Skala osjetljivosti na nepravdu sastoji se od tri subskale. Svaka od tih subskala sadrži 10 čestica koje opisuju reakcije na percipiranu nepravdu, ali iz tri različite perspektive. Prva subskala opisuje reakcije iz perspektive žrtve (npr. *Uzruja me kad netko drugi dobije nagradu koju sam ja zaslužio*), druga iz perspektive promatrača (npr. *Uzruja me kada vidim da netko drugi ne dobije nagradu koju je zaslužio*), a treća iz perspektive profitera (npr. *Uzruja me kad dobijem nagradu koju je zaslužio netko drugi*). Sudionik na skali procjene od 6 stupnjeva, pri čemu 1 odgovara izjavi „uopće se ne slažem“, dok 6 odgovara izjavi „u potpunosti se slažem“, pokazuje stupanj slaganja sa zadanim tvrdnjama. Ukupan rezultat dobiven na subskalama izračunava se kao prosječna vrijednost odabranih stupnjeva slaganja

za pojedine čestice. Na taj način veći rezultat prikazuje veću osjetljivost na nepravdu (Ćubela Adorić i Jurkin, 2008). Cronbach alfa koeficijent dobiven za ovu skalu u ovom istraživanju iznosio je 0.87 za subskalu iz perspektive žrtve, 0.89 za subskalu iz perspektive promatrača, te 0.93 za subskalu iz perspektive profitera.

3.2.2. Skala stavova prema homoseksualnim osobama (Attitudes Towards Lesbians and Gay Men , ATLG; Herek, 1988)

Skala stavova prema homoseksualnim osobama mjeri stavove prema osobama homoseksualne orijentacije. Ova skala se sastoji od dvije subskale: subskale koja mjeri stavove prema ženskim osobama homoseksualne orijentacije (*Attitudes Toward Lesbians*, ATL) i subskale koja mjeri stavove prema muškim osobama homoseksualne orijentacije (*Attitudes Toward Gay Men*, ATG). Svaka od navedenih subskala sadrži 10 čestica, a stupanj slaganja sa tvrdnjama se označuje na skali procjene od 5 stupnjeva, gdje 1 izražava „u potpunosti se ne slažem“, a 5 izražava „u potpunosti se slažem“. Konačni rezultat je određen sumom svih odabranih stupnjeva slaganja za pojedine čestice. Niži rezultat pokazuje pozitivniji stav prema osobama homoseksualne orijentacije, dok viši rezultat pokazuje negativniji stav (Herek, 1988; Greene i Herek, 1999). Cronbach alfa koeficijent dobiven u ovom istraživanju za ukupnu skalu iznosio je 0.95, dok je za subskalu koja mjeri stavove prema ženskim osobama homoseksualne orijentacije iznosio 0.87 odnosno 0.93 za subskalu koja mjeri stavove prema muškim osobama homoseksualne orijentacije.

3.3. Postupak

Upitnik koji je sadržavao navedene skale u online verziji podijeljen je u nekoliko studentskih grupa na internetskoj stranici Facebook kako bi se prikupilo što više sudionika. Upitnik je sadržavao napomenu koja je objašnjavala svrhu upitnika, za što će se koristiti podaci, te osiguravala anonimnost sudionika. Sudjelovanje sudionika u istraživanju je bilo dobrovoljno te je bilo moguće u bilo kojem trenutku prekinuti ispunjavanje upitnika.

4. REZULTATI

Najprije su izračunati deskriptivni podatci, te indeks asimetričnosti i spljoštenosti kako bi se provjerila normalnost distribucije.

Tablica 1 Prikaz deskriptivnih parametara, aritmetičke sredine (*M*), standardne devijacije (*SD*), minimuma, maksimuma, raspona, te indeksa asimetričnosti i spljoštenosti distribucije rezultata za varijable osjetljivosti na nepravdu i stavova prema homoseksualnim osobama (*N*=157).

	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>Min</i>	<i>Max</i>	Raspon	Indeks asimetričnosti	Indeks spljoštenosti
SON	4.42	0.74	1.7	6	4.3	-0.58	0.48
SON iz perspektive žrtve	4.27	0.89	1.1	6	4.9	-0.40	0.67
SON iz perspektive promatrača	4.56	0.90	1.9	6	4.1	-0.71	0.18
SON iz perspektive profitera	4.42	1.01	1	6	5	-0.74	0.45
ATLG	38.39	17.28	20	89	69	1.06	0.19
ATL	18.33	7.54	10	44	34	1.15	0.57
ATG	20.06	10.46	10	50	40	1.08	0.33

Legenda: SON = osjetljivost na nepravdu
 ATLG = stavovi prema osobama homoseksualne orijentacije
 ATL = stavovi prema ženskim osobama HO
 ATG = stavovi prema muškim osobama HO

Iz deskriptivnih podataka se primjećuje najmanje slaganje ispitanika sa tvrdnjama na subskali osjetljivosti na nepravdu iz perspektive žrtve. U prijašnjim istraživanjima, gdje su ispitanici također bili studenti, je najmanje slaganje bilo uočljivo sa tvrdnjama na subskali osjetljivosti na nepravdu iz perspektive profitera (Ćubela Adorić i Jurkin, 2008). Također iz deskriptivnih podataka možemo vidjeti da su ispitanici imali više rezultate na subskali stavova prema muškim homoseksualnim osobama (odnosno negativniji stav).

Kako bi se provjerila normalnost distribucije uz deskriptivne podatke su također izračunati i indeksi asimetričnosti i spljoštenosti, čiji su rezultati zadovoljavajući. Klineovo (2011) mišljenje je da u slučaju indeksa simetričnosti višeg od 3 i indeksa spljoštenosti višeg od 8 se distribucija može smatrati da odstupa od normalne. I-ndeksi ni jedne od navedenih dimenzija nisu prelazile spomenute vrijednosti, stoga će se u daljnjoj obradi podataka koristiti parametrijske analize.

Da bi se provjerila razlika između svejeda i vegetarijanaca, te između muškaraca i žena u osjetljivosti na nepravdu korišteni su t-testovi za nezavisne uzorke.

Tablica 2 Prikaz rezultata t-testa kojim se provjerila razlika između svejeda i vegetarijanaca u osjetljivosti na nepravdu (SON) ($N=157$).

	Svejedi ($N=127$)		Vegetarijanci ($N=30$)		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>	Levene	p- Levene
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>					
SON	4.46	0.72	4.26	0.83	1.27	155	0.2044	0.27	0.6038
SON iz perspektive žrtve	4.32	0.85	4.09	1.01	1.27	155	0.2062	0.03	0.8574
SON iz perspektive promatrača	4.60	0.90	4.39	0.90	1.17	155	0.2439	0.03	0.8548
SON iz perspektive profitera	4.45	0.95	4.31	1.26	-	-	-	4.99	0.0269

Zbog statističke značajnosti Levenovog testa za subskalu iz perspektive profitera, što ukazuje na razliku u varijancama dvije skupine ispitanika, proveden je i Welchov test, koji je adaptacija t-testa koji se koristi u slučaju različitih varijanci skupina, za rezultate dobivene na navedenoj subskali.

Tablica 3 Prikaz rezultata Welchovog testa kojim se provjerila razlika između svejeda i vegetarijanaca u osjetljivosti na nepravdu iz perspektive profitera (N=157).

	Svejedi (N=127)		Vegetarijanci (N=30)		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>			
SON iz perspektive profitera	4.45	0.95	4.31	1.26	0.54	37.16	0.5904

Nije utvrđena statistički značajna razlika između svejeda i vegetarijanaca u osjetljivosti na nepravdu.

Tablica 4 Prikaz rezultata t-testa kojim se provjerila razlika između muškaraca i žena u osjetljivosti na nepravdu (SON) (N=157).

	Muškarci (N=47)		Žene (N=110)		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>	Levene	p-Levene
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>					
SON	4.11	0.78	4.55	0.69	-3.50	155	0.0006	3.03	0.0839
SON iz perspektive žrtve	4.06	0.91	4.36	0.87	-2.01	155	0.0459	0.03	0.8598
SON iz perspektive promatrača	4.26	0.98	4.69	0.84	-2.86	155	0.0048	1.34	0.2482
SON iz perspektive profitera	4.03	1.16	4.59	0.90	-	-	-	5.37	0.0217

Zbog statističke značajnosti Levenovog testa za subskalu iz perspektive profitera, proveden je i Welchov test za rezultate dobivene na navedenoj subskali.

Tablica 5 Prikaz rezultata Welchovog testa kojim se provjerila razlika između muškaraca i žena u osjetljivosti na nepravdu iz perspektive profitera (N=157).

	Muškarci (N=47)		Žene (N=110)		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>			
SON iz perspektive profitera	4.03	1.16	4.59	0.90	-2.97	70.36	0.0041

Utvrđena je statistički značajna razlika prema spolu u osjetljivosti na nepravdu na svim subskalama. Žene su osjetljivije na nepravdu od muškaraca.

Kako bi se provjerila razlika između svejeda i vegetarijanaca, te između muškaraca i žena u stavovima prema homoseksualnim osobama također su korišteni t-testovi za nezavisne uzorke.

Tablica 6 Prikaz rezultata Levenovog testa kojim se provjerila homogenost varijanci svejeda i vegetarijanaca na skali stavova prema homoseksualnim osobama (N=157).

	Svejedi (N=127)		Vegetarijanci (N=30)		Levene	p- Levene
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>		
ATLG	40.00	17.58	31.57	14.25	8.81	0.0035
ATL	19.00	7.63	15.50	6.51	7.80	0.0059
ATG	21.01	10.72	16.07	8.25	6.98	0.0091

Legenda: ATLG = stavovi prema osobama homoseksualne orijentacije, ATL = stavovi prema ženskim osobama HO, ATG = stavovi prema muškim osobama HO.

Zbog statističke značajnosti Levenovog testa, proveden je Welchov t-test.

Tablica 7 Prikaz rezultata Welchovog testa kojim se provjerila razlika između svejeda i vegetarijanaca u stavovima prema homoseksualnim osobama (N=157).

	Svejedi (N=127)		Vegetarijanci (N=30)		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>			
ATLG	40.01	17.58	31.57	14.25	2.78	52.04	0.0075
ATL	19.00	7.63	15.50	6.51	2.56	49.69	0.0136
ATG	21.01	10.72	16.07	8.25	2.77	54.79	0.0075

Legenda: ATLG = stavovi prema osobama homoseksualne orijentacije, ATL = stavovi prema ženskim osobama HO, ATG = stavovi prema muškim osobama HO.

Utvrđena je statistički značajna razlika prema prehrambenim navikama u stavovima prema homoseksualnim osobama. Vegetarijanci imaju pozitivniji stav i prema ženskim i prema muškim homoseksualnim osobama u odnosu na svejede.

Tablica 8 Prikaz rezultata t-testa kojim se provjerila razlika između muškaraca i žena u stavovima prema homoseksualnim osobama (N=157).

	Muškarci (N=47)		Žene (N=110)		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>	Levene	p- Levene
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>					
ATLG	44.72	19.12	35.69	15.75	3.08	155	0.0024	3.57	0.0606
ATL	20.64	8.23	17.35	7.04	2.55	155	0.0118	3.08	0.0814
ATG	24.09	11.94	18.35	9.29	-	-	-	3.93	0.0491

Legenda: ATLG = stavovi prema osobama homoseksualne orijentacije, ATL = stavovi prema ženskim osobama HO, ATG = stavovi prema muškim osobama HO.

Zbog statističke značajnosti Levenovog testa za subskalu stavova prema muškim homoseksualnim osobama, proveden je i Welchov test za rezultate dobivene na navedenoj subskali.

Tablica 9 Prikaz rezultata Welchovog testa kojim se provjerila razlika između muškaraca i žena u stavovima prema muškim homoseksualnim osobama ($N=157$).

	Muškarci		Žene		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
	$(N=47)$		$(N=110)$				
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>			
ATG	24.09	11.94	18.35	9.29	2.94	70.88	0.0045

Utvrđena je statistički značajna razlika prema spolu u stavovima prema homoseksualnim osobama. Žene imaju pozitivniji stav i prema ženskim i prema muškim homoseksualnim osobama u odnosu na muškarce.

S obzirom na rezultate prijašnjih istraživanja provedene su dodatne analize kako bi se provjerilo postoji li razlika u stavovima prema ženskim i u stavovima prema muškim homoseksualnim osobama kod muškaraca, te kod žena.

Tablica 10 Prikaz rezultata t-testa za zavisne uzorke kojim se provjerila razlika u stavovima prema ženskim i u stavovima prema muškim homoseksualnim osobama kod muškaraca ($N=47$).

	ATL		ATG		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
	$(N=47)$		$(N=47)$				
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>			
Muškarci	20.64	8.23	24.09	11.94	-3.19	46	0.0026

Legenda: ATL = stavovi prema ženskim osobama HO, ATG = stavovi prema muškim osobama HO.

Utvrđena je statistički značajna razlika u stavovima prema ženskim i u stavovima prema muškim homoseksualnim osobama kod muškaraca. Muškarci imaju pozitivniji stav prema ženskim homoseksualnim osobama u odnosu na muške homoseksualne osobe.

Tablica 11 Prikaz rezultata t-testa za zavisne uzorke kojim se provjerila razlika u stavovima prema ženskim i u stavovima prema muškim homoseksualnim osobama kod žena ($N=110$).

	ATL		ATG		<i>t</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
	$(N=110)$		$(N=110)$				
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>			
Žene	17.35	7.04	18.35	9.29	-2.16	109	0.0328

Legenda: ATL = stavovi prema ženskim osobama HO, ATG = stavovi prema muškim osobama HO.

Utvrđena je statistički značajna razlika u stavovima prema ženskim i u stavovima prema muškim homoseksualnim osobama kod žena. Žene imaju pozitivniji stav prema ženskim homoseksualnim osobama u odnosu na muške homoseksualne osobe.

5. RASPRAVA

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati postoje li razlike u osjetljivosti na nepravdu i stavovima prema homoseksualnim osobama s obzirom na prehrambene navike i spol.

Prvi problem bio je ispitati postoje li razlike u osjetljivosti na nepravdu s obzirom na prehrambene navike i spol. Obradom podataka utvrđeno je kako nema razlike u osjetljivosti na nepravdu između svejeda i vegetarijanaca. S obzirom na nalaze prethodnih istraživanja, očekivano je da će postojati razlika s obzirom na prehrambene navike. Pfeiler i Egloff (2018) su u svom istraživanju potvrdili da su vegetarijanci manje konzervativni u usporedbi sa svejedima, a s obzirom da konzervativnije osobe manje brinu za socijalnu nepravdu (Sterling i sur., 2019), pretpostavilo se da će vegetarijanci biti osjetljiviji na nepravdu od svejeda. Unatoč tome, u ovom istraživanju nije utvrđena razlika između svejeda i vegetarijanaca ni na jednoj od tri subskale mjera osjetljivosti na nepravdu. Subskala koja opisuje osjetljivost iz perspektive žrtve je povezana s mnogim konstruktima koji su orijentirani na self i tendenciju samozaštite, čak i u slučaju antisocijalnih tendencija (Gollwitzer i sur., 2005), stoga ne iznenađuje nalaz da na ovoj subskali nema razlike s obzirom na prehrambene navike, jer se ona ne dotiče socijalne nepravde. Druge dvije subskale pak, subskala iz perspektive promatrača i subskala iz perspektive profitera, su se u dosadašnjim istraživanjima pokazale povezane s konstruktima koji se tiču prosocijalnih tendencija, kao što su socijalna odgovornost i empatija (Gollwitzer i sur., 2005). S obzirom da su navedene skale povezane sa konstruktima koji se tiču socijalne nepravde, za očekivati je da će postojati razlika s obzirom na prehrambene navike. Unatoč tome, u ovom istraživanju nisu dobiveni takvi rezultati. Moguće je da je na rezultate utjecao sociokulturalni kontekst populacije iz koje je prikupljen uzorak. Mnoga istraživanja navode da postoji povezanost empatije prema životinjama i empatije prema ljudima (Henry, 2006; Ascione, 1992), a istraživanje Filippi i suradnika (2013) je pokazalo da su vegetarijanci, u usporedbi sa svejedima, osjetljiviji na fizički integritet, stanja i potrebe drugih. Ipak, na uzorku hrvatskih ispitanika nije ustanovljena razlika u emocionalnoj empatiji između svejeda i vegetarijanaca (Reić, 2017). Moguće je da u slučaju osjetljivosti na nepravdu, kao i u slučaju empatije, ne postoji razlika s obzirom na prehrambene navike u istraživanoj populaciji. Trebalo bi provesti nova

istraživanja na sličnim i povezanim konstruktima (empatija, osjetljivost na nepravdu) koja uključuju vegetarijance na ovom području kako bi se provjerili rezultati istraživanja.

Utvrđena je statistički značajna razlika u osjetljivosti na nepravdu prema spolu na sve tri subskale. Žene su se pokazale osjetljivije na nepravdu od muškaraca, što je u skladu s očekivanjima i rezultatima dosadašnjih istraživanja (Schmitt i sur, 2010). Schmitt i suradnici (2010) dobivene rezultate pripisuju tome što žene imaju pojačanu emocionalnu ranjivost, više se brinu za dobrobit drugih u odnosu na muškarce i imaju nižu agresivnost, no također napominju kako je moguće i da su žene više osjetljive na subskali iz perspektive žrtve zbog češće doživljenih iskustava nepravde u životu upravo zbog činjenice da su žene.

Drugi problem u ovom istraživanju bio je ispitati postoji li razlika u stavovima prema homoseksualnim osobama s obzirom na prehrambene navike i spol. Obradom podataka je utvrđeno da postoji razlika s obzirom na prehrambene navike. Vegetarijanci imaju pozitivniji stav i prema ženskim i prema muškim homoseksualnim osobama u odnosu na svejede. Ovo je u skladu s očekivanjima. Prijašnja istraživanja su pokazala da politički konzervativne osobe iskazuju više predrasuda prema homoseksualnim osobama u odnosu na manje konzervativne osobe (Pavlov, 2018). U dosadašnjim istraživanjima je dokazano da su vegetarijanci manje konzervativni u odnosu na svejede (Pfeiler i Egloff, 2018).

Također je utvrđeno da postoji razlika u stavovima prema homoseksualnim osobama s obzirom na spol. Žene imaju pozitivniji stav i prema ženskim i prema muškim homoseksualnim osobama u odnosu na muškarce, što je u skladu s očekivanjima. Međutim, kako su u prijašnjim istraživanjima pronađene zanimljive razlike i unutar skupine istog spola, provedene su dodatne analize. Pokazalo se da muškarci imaju pozitivniji stav prema ženskim homoseksualnim osobama u odnosu na muške homoseksualne osobe, a takvi rezultati su dobiveni i u slučaju ženskih sudionika. Ovakvi rezultati nisu u potpunosti u skladu s rezultatima prijašnjih istraživanja. I Herek (1988) u svom istraživanju i Parmač (2005) u svom istraživanju na hrvatskim studentima su zaključili da će muškarci imati općenito negativniji stav prema homoseksualnim osobama, s tim da će imati negativniji stav prema homoseksualnim muškarcima nego ženama, dok će žene imati jednako negativan tj. pozitivan stav i prema homoseksualnim muškarcima i ženama. Međutim, u ovom istraživanju dobiveno je da žene imaju negativniji stav prema homoseksualnim muškarcima nego prema homoseksualnim ženama. Herek (1988) objašnjava negativniji stav muškaraca prema muškim osobama homoseksualne orijentacije time da mnogi muškarci imaju potrebu potvrditi svoj maskulinitet odbijajući muškarce koji krše heteroseksualne norme. Uz takav stav oni imaju ograničene prilike za kontakt sa homoseksualnim muškarcima i promjenu

mišljenja. Herek (1988) smatra da žene ne gledaju na homoseksualne osobe kao na prijatnu svom identitetu, stoga njihova netolerantnost proizlazi iz ideologije (religioznosti, tradicijskih uvjerenja, itd.). On zaključuje da iz tog razloga one imaju jednako pozitivne tj. negativne stavove prema muškim i ženskim homoseksualnim osobama. Moguće je da su na ženske sudionike u ovom istraživanju utjecali neki negativni stereotipi koji se tiču isključivo muških homoseksualnih osoba, kao što je vjerovanje da oni šire AIDS (iako se najbrže širi među osobama heteroseksualne orijentacije) i stereotip o njima kao zlostavljačima djece (80% počinitelja su heteroseksualni muškarci) (Longin, 2014), te su zbog takvih stereotipa pokazale negativnije stavove prema njima.

Važan nedostatak ovog istraživanja je mali i prigodan uzorak, zbog čega nije moguća generalizacija rezultata na cjelokupnu populaciju. Kako se koristio online upitnik, po očekivanju se odazvao veći broj ženskih ispitanika. U istraživanju je sudjelovao mali broj sudionika koji su se izjasnili kao vegetarijanci. Preporuka za naredna istraživanja je provesti istraživanja na većim uzrocima vodeći računa da sve skupine ispitanika budu jednako zastupljene. Također, pri ispitivanju stavova prema manjinskoj skupini, unatoč anonimnosti, sudionici mogu davati socijalno poželjne odgovore. Kako bi se to izbjeglo, u budućim istraživanjima bi se trebalo koristiti skalu socijalno poželjnih odgovora kao kontrolu.

6. ZAKLJUČCI

- 1.) Nije utvrđena statistički značajna razlika u osjetljivosti na nepravdu s obzirom na prehrambene navike. Utvrđena je statistički značajna razlika u osjetljivosti na nepravdu s obzirom na spol. Žene su osjetljivije na nepravdu u odnosu na muškarce.
- 2.) Utvrđena je statistički značajna razlika u stavu prema homoseksualnim osobama s obzirom na prehrambene navike i s obzirom na spol. Vegetarijanci imaju pozitivniji stav prema homoseksualnim osobama u odnosu na svejede, dok žene imaju pozitivniji stav prema homoseksualnim osobama u odnosu na muškarce.

7. LITERATURA

- American Psychological Association. (2015). *Key terms and concepts in understanding gender diversity and sexual orientation among students*. <https://www.apa.org/pi/lgbt/programs/safe-supportive/lgbt/key-terms.pdf>
- Appleby, P. N. i Key, T. J. (2015). The long-term health of vegetarians and vegans. *Proceedings of the Nutrition Society*, 75, 287–293.
- Ascione, F.R. (1992). Enhancing children's attitudes about the humane treatment of animals: generalization to human-directed empathy. *Anthrozoos*, 5(3).
- Cramer, H. i sur. (2017). Characteristics of americans choosing vegetarian and vegan diets for health reasons. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 49, 561–567.
- Črnič, A. (2013). Studying social aspects of vegetarianism: a research proposal on the basis of a survey among adult population of two slovenian biggest cities. *Collegium Antropologicum*, 37, 1111-1120.
- Ćubela Adorić, V. i Jurkin, M. (2008). Skala osjetljivosti na nepravdu (SON). U: Penezić, Z., Ćubela Adorić, V., Proroković, A. i Tucak Junaković, I. (ur.) *Zbirka psihologijskih skala i upitnika, IV*. Zadar, Sveučilište u Zadru, str. 7-19.
- Donaldson, C.D., Handren, L.M. i Lac, A. (2016). Applying multilevel modeling to understand individual and cross-cultural variations in attitudes toward homosexual people across 28 european countries. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 48(1), 93-112.
- Filippi, M., Riccitelli, G., Meani, A., Falini, A., Comi, G. i Rocca, M.A. (2013). The „vegetarian brain“: chatting with monkeys and pigs? *Brain Structure & Function*, 218(5), 1211-1227.
- Francis, C.I., Nazir, Z.B., Cheng, S.J., Lee, D.B. i Muthelilan, A. (2018). Study on the levels of piouness and empathy affecting the tolerance towards homosexuality among clinical phase students: a cross sectional study. *Public Health and Preventive Medicine*, 4(3), 102-110.
- Gollowitzer, M., Schmitt, M., Schalke, R., Maes, J., Baer, A. (2005). Asymmetrical effects of justice sensitivity perspectives on prosocial and antisocial behavior, *Social Justice Research*, 18, 183-201.
- Greene, B. i Herek, G.M. (1999). *Psihologija ženske i muške homoseksualnosti*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Henry, B.C. (2006). Empathy, home environment, and attitudes toward animals in relation to animal abuse. *Anthrozoos*, 19(1), 17-34.
- Herek, G.M. (1988). Heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men: correlates and gender differences. *The Journal of Sex Research*, 25(4), 451-477.

- Hodson, E. i Earle, M. (2018). Conservatism predicts lapses from vegetarian/vegan diets to meat consumption (through lower social justice concerns and social support). *Appetite*, 120, 75-81.
- Hoffman, S. R., Stallings, S. F., Bessinger, R. C. i Brooks, G. T. (2013). Differences between health and ethical vegetarians. Strength of conviction, nutrition knowledge, dietary restriction, and duration of adherence. *Appetite*, 65, 139–144.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*, Third edition. New York: The Guilford Press.
- Lambert, E.G., Ventura, L.A., Hall, D.E. i Cluse-Tolar, T. (2006). College students' views on gay and lesbian issues: does education make a difference? *Journal of Homosexuality*, 50(4), 1-30.
- Longin, E. (2014). *Stavovi prema homoseksualnim osobama: uloga spola, studijskog usmjerenja i važnosti vjere u životu*. Završni rad. Zadar: Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru.
- MacInnis, C. C. i Hodson, G. (2017). It ain't easy eating greens: evidence of bias toward vegetarians and vegans from both source and target. *Group Processes & Intergroup Relations*, 20, 721-744.
- McEvoy, C. T., Temple, N. i Woodside, J. V. (2012). Vegetarian diets, low-meat diets and health: a review. *Public Health Nutrition*, 15, 2287–2294.
- Melina, V., Craig, W. i Levin, S. (2016). Position of the academy of nutrition and dietetics: vegetarian diets. *Journal of the Academy of Nutrition and Dietetics*, 116, 1970–1980.
- Parmač, M. (2005). *Stavovi studenata prema osobama homoseksualne orijentacije*. Diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Paslakis, G., Richardson, C., Nöhre, M., Brähler, E., Holzapfel, C., Hilbert, A. i Zwaan, M. (2020). Prevalence and psychopathology of vegetarians and vegans – results from a representative survey in Germany. *Scientific Reports*, 10(1), 6840.
- Pavlov, D. (2018). *Moderne predrasude i spremnost na pozitivna i negativna ponašanja prema homoseksualnim osobama*. Diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Petričić, B. (2018). *Vegetarijanstvo, vjerovanje u životinjski um i empatija prema životinjama*. Diplomski rad. Zadar: Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru.
- Pfeiler, T. M. i Egloff, B. (2018). Examining the “veggie” personality: results from a representative german sample. *Appetite*, 120, 246-255.
- Reić, K. (2017). *Specizam, orijentacija prema socijalnoj dominaciji i empatija kod osoba različitih prehrambenih navika*. Završni rad. Zadar: Odjel za psihologiju Sveučilišta u Zadru.

- Rosenfeld D.L. (2018). The psychology of vegetarianism: recent advances and future directions. *Appetite*, *131*, 125-138.
- Ruby, M. B., Alvarenga, M. S., Rozin, P., Kirby, T. A., Richer, E. i Rutzstein, G. (2016). Attitudes toward beef and vegetarians in Argentina, Brazil, France, and the USA. *Appetite*, *96*, 546-554.
- Schmitt, M., Baumert, B., Gollwitzer, M. i Maes, J. (2010). The justice sensitivity inventory: factorial validity, location in the personality facet space, demographic pattern, and normative data. *Social Justice Research*, *23*, 211-238.
- Schmitt, M., Gollwitzer, M., Maes, J. i Arbach, D. (2005). Justice sensitivity: Assessment and location in the personality space. *European Journal of Psychological Assessment*, *21*, 202-211.
- Smith, S.J., Axelton, A.M. i Saucier, D.A. (2009). The effects of contact on sexual prejudice: a meta-analysis. *Sex Roles*, *61*, 178–191.
- Steffens, M.C. (2005). Implicit and explicit attitudes towards lesbians and gay men. *Journal of Homosexuality*, *49*(2), 39-66.
- Sterling, J., Jost, J.T. i Hardin, C.D. (2019). Liberal and conservative representations of the good society: a (social) structural topic modeling approach. *SAGE Open*, *9*(2).
- Torti, J. M. (2017). *The social and psychological well-being of vegetarians: a focused ethnography*. Doktorska dizertacija. Edmonton: University of Alberta.
- Whitley, B.E. (2001). Gender-role variables and attitudes toward homosexuality. *Sex Roles* *45*(11), 691-721.
- Whitley, B.E. (2009). Religiosity and attitudes toward lesbians and gay men: a meta-analysis. *The International Journal for the Psychology of Religion*, *19*(1), 21-38.